

LLUIS CASASSAS, CARLES CARRERAS, JOSEP MIR I MANUEL RIBAS

Taula rodona d'experts (I)

Hem celebrat dos col·loquis d'experts sobre la divisió territorial, el gran tema pendent de l'autonomia catalana. Es tracta de fer seure al voltant de la mateixa taula alguns dels experts més reconeguts que han abordat aquesta qüestió, i veure els seus punts de coincidència sobre la situació actual i les accions que caldria emprendre de cara al futur. La idea va sorgir arran de la publicació per part de la Diputació de Barcelona del llibre «*La ponència de la divisió territorial (1933-36)*», a cura dels geògrafs i professors Enric Lluch i Oriol Mel·lo, la primavera de 1983; i s'ha tornat a considerar arran de la publicació recent d'un segon volum titolat *El debat de la divisió territorial (1939-1983)*.

Per iniciativa de la revista ARREL s'han celebrat dos col·loquis dels quals me n'ha encarregat el guió i la realització. L'extensió de la conversa i el seu interès han aconsellat publicar a la revista tan sols una síntesi dels punts d'interès més periodístic i la publicació posterior de la transcripció en un petit volum a part. Cada col·loqui ha reunit dos grups diferents d'experts en el tema de la divisió territorial de diferents disciplines i el criteri de formació de cada grup ha estat el següent: al primer grup s'hi han convocat experts definits per una dedicació estrictament científica, professional i universitària, mentre que en la formació del segon hi ha hagut un criteri de vinculació territorial.

A la primera taula rodona, que presentem en aquest número, hi van ser convocades les persones següents: Lluís Casassas i Simó i Carles Carreres i Verdaguer, geògrafs; Manuel Ribas i Piera, arquitecte urbanista; Josep Mª Vilaseca i Marcet, i Josep Mir i Bag, juristes; Josep Mª Vallès, sociòleg especialitzat en qüestions electorals, i Josep Iglésies, geògraf que ja va formar part de la ponència presidida per Pau Vila que va redactar el projecte de divisió territorial de 1933. Els senyors Vilaseca, Vallès i Iglésies varen excusar l'absència per diferents motius i el col·loqui fou realitzat amb els senyors Carreras, Casassas, Mir i Ribas Piera. En nom de l'equip autor dels dos volums esmentats hi va ser present Enric Lluch, que féu una introducció que va servir per centrar el tema de la reunió segons les grans línies de l'estat de la qüestió, tal com deriva dels treballs aplegats en les obres esmentades.

La mecànica de la reunió consistí a sotmetre als experts participants el guió que es publicà a part. Hem triat per publicar en aquest número d'ARREL uns resums de les seves respostes al primer i al cinquè punt del guió. El més destacat és la seva coincidència a reclamar una decisió ràpida dels polítics que podria concretar-se en una definició del model de divisió territorial i en l'encàrrec posterior a una comissió amb tècnics reconeguts per què en fes una proposta d'aplicació.

PREGUNTES DELS QÜESTIONARI

A. La divisió territorial és una qüestió aïllable d'un context determinant?

En quina mesura hi incidirien, entre d'altres factors, com ara incertesa dels models de desenvolupament socio-econòmic, la coexistència a Catalunya d'almenys tres nivells d'administració pública, la distribució territorial de la po-

blació o les conveniències relatives a les circumscripcions electorals? Això sense fer-ne una enumeració exhaustiva.

B. Quines serien des d'ara les passes adequades per a un correcte plantejament, per part dels poders públics catalans, de la qüestió pendent de la divisió territorial?

Carles Carreras

1 Carles Carreras: «A mi em sembla bé que hi hagi alguna mena de comissió, però no pas una «Royal Comission». I no perquè més o menys em senti republicà, sinó per asenyalar un element diferencial que em sembla molt important: Catalunya no és Anglaterra».

2 Ribas Piera: «Una «Royal Comission» a la catalana en lloc de reunir-se durant dos anys, només cobraria del pressupost durant uns quants mesos, els necessaris per pair la documentació, sintetitzar-la i fer-ne una proposta».

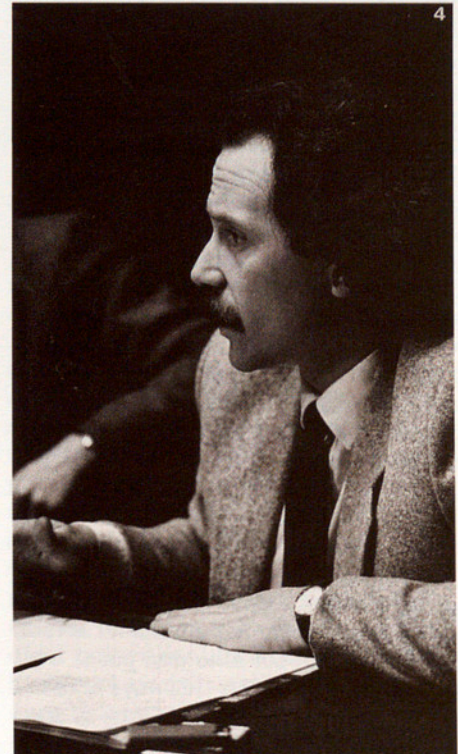
Manuel Ribas i Piera

Lluís Casassas

3 Lluís Casassas: «...els polítics el que haurien de fer és una llei marc: haurien de dir per consens què entenen ells que ha de ser una comarca. I després demanar als tècnics que facin una proposta en un termini de temps curt i que hi hagi el compromís, per part dels polítics, d'acceptar-la».

4 Josep Mir: «...caldria que hi hagués una definició dels grans trets generals a nivell polític del model pel qual es vol optar. I això necessàriament ha de ser una llei. Pot ser simplement un pacte institucional entre les forces polítiques majoritàries a Catalunya».

Josep Mir

JOSEP MIR: No crec en absolut que pugui ser aïllable. Si hom ha de fer una divisió territorial que respongui a les realitats d'un país i a les necessitats per a les quals està pensada i es fa aquesta divisió, lògicament hi ha un nombre importantíssim de condicionaments que s'han de tenir en compte.

Un d'aquests condicionaments, molt concret i molt mesurable, és el marc constitucional i estatutari, el qual dona la mida fins a on pot arribar la llei o les lleis que faci el Parlament de Catalunya per a l'organització territorial. No podem oblidar de cap de les maneres que la Constitució consagra un model determinat de divisió territorial que, en allò, més substantiu, és comú a tot l'Estat espanyol. És a dir, hi ha municipis i hi ha províncies, i això amb independència de quina pugui ésser la dimensió territorial de cadascuna d'aquestes divisions.

L'Estatut de Catalunya, a part de reconèixer també aquests municipis i aquestes províncies —més que «aquestes» diria «els municipis i les províncies»—, hi afegeix, com a necessària, la comarca; com a jurídicament necessària. I en aquest punt hauríem de dir que portem gairebé cinc anys d'incompliment de l'Estatut. I és l'Estatut que preveu altres possibles divisions encara que no pas amb aquest caràcter d'obligatorietat que exigeixen els municipis, les províncies i les comarques. Un altre factor, que crec que és molt important i que defineix un context determinat, és un factor de tipus històric i tradicional que incideix especialment en el mapa municipal. En molts casos la personalitat municipal és un factor molt arrelat en la consciència popular. Per dir-ho d'alguna manera: ve a definir un sentiment de tradició, sovint de localisme, al qual difícilment ens podem oposar.

Un tercer factor que penso que hauria de definir de manera molt clara una divisió territorial és, malgrat que pugui semblar una obvietat, les funcions que ha de vehicular aquesta divisió. Potser per disciplina personal molt sovint tendeixo a pensar en les divisions territorials com una de les eines fonamentals, sinó la més fonamental de totes, d'organització del poder polític i de l'administració pública.

MANUEL RIBAS PIERA: Si per context determinat entenem l'actual, és a dir, tot això que passa avui mateix i que d'aquí a tres anys serà del tot diferent, jo diria que sí, que la divisió territorial és aïllable d'aquest context determinat. Si es fa de manera que

cada context determinat utilitzi l'instrument acomplint tots els continguts que li convinguin, en aquell context determinat en cada moment, aleshores, si es fa d'aquesta manera, sí que ho és, d'aïllable.

Em sembla que la importància de tota aquesta polèmica a l'entorn de la divisió territorial és, posats a fer-ne filosofia, trobar els grans, les engrunes —és a dir, les unitats bàsiques—, i després compilar-les, enganxar-les segons convingui. Però crec que les constants són aquelles engrunes i amb aquelles engrunes no s'hi pot fer massa broma. Es parlava del municipi, de la comarca i de la província. A la província jo tinc posat un interrogant molt important.

Crec que a la divisió territorial aquelles engrunes o sia els grans persistents vénen de les constants següents: sobretot de la «*Natura*», entre cometes, però també de la «*Cultura*» en tant que de la seva persistència se'n diu història, i això fa que amb els mateixos arguments de la intervenció precedent es pugui parlar al nostre país de municipis i de comarques fortament arrelades.

En canvi, la província, tots sabem que tampoc no té una història tan llarga. L'arrelament hi és, però em sembla que no ens convé. Està feta des d'una òrbita o des d'un punt de vista peninsular. Som en un règim autonòmic i tenim, com s'ha dit, una llibertat per muntar-nos-ho com sempre s'havia muntat en aquest país, això de la província. Jo crec que caldria espolsar-s'ho com més aviat millor, i si no és així, i amb això sóc bastant radical, ens quedarem a mitges tintes, en allò que se'n diu «vol i dol». No hi entenc gaire, però he sentit a dir que fóra possible de fer la província única. Bé, doncs, m'hi apunto. I aleshores amb municipis, comarca i un altre nivell que és absolutament funcional, que és absolutament adequable a unes certes bases naturals i culturals, però també a les necessitats de cada moment; aquests serien els elements bàsics aptes per rebre els continguts.

CARLES CARRERAS: Per la meua banda crec que el primer que s'hauria de plantejar és si de debò cal fer una nova divisió territorial. Ja se n'ha parlat moltes vegades, però sembla evident que depèn molt de quin punt de vista s'adoptà per fer-ho. A mi em sembla clar que qualsevol país pot funcionar millor, que pot canviar substancialment, sense necessitat d'introduir canvis a les divisions territorials. N'hi ha exemples prou abundosos.

A més, penso que en aquesta qüestió de la divisió territorial estem d'alguna manera atrapats en una mena de «trampa» (no sé si es la paraula més adient) però en qualsevol cas és una «trampa» que ens hem posat nosaltres mateixos, els qui ens dediquem a aquestes qüestions des d'un punt de vista polític, tècnic i molts d'altres, precisament perquè n'hem parlat tant. Independentment dels criteris que puguem tenir cadascun de nosaltres sobre si cal o no, o si és prioritari o bé hi ha d'altres coses que ho són més, la veritat és que a Catalunya s'han creat unes expectatives a les quals cal donar una resposta.

Crec que posats en aquesta «trampa», que com dic entre tots l'hem anat bastint, que cal una divisió territorial diferent de la provincial, doncs, em fa l'efecte que com més retards es produeixin a donar solucions, aniran generant-se nous i més problemes. I el que no seria vàlid és dir que una divisió territorial determinada posa problemes perquè, al cap i a la fi, això passa amb qualsevol divisió. En el moment precís que hom sàpiga clarament de quina manera es volen distribuir les diferents funcions de l'administració pública damunt el territori de Catalunya, en quins diversos nivells, esglaons i representativitat i mètode de gestió, hom podrà fer-ne el mapa; i en el moment que tot plegat prengui forma damunt un mapa, just aleshores i fins i tot abans, començaran els problemes.

LLUÍS CASASSAS: Quan es diu que la divisió territorial és una qüestió aïllable d'un context determinat, aleshores, a mi el primer que se m'acut de preguntar és què vol dir context determinat.

Coincideixo, si més no parcialment, amb les dues darreres intervencions, les d'en Ribas i en Carreras, en el sentit que diuen que s'han donat transformacions molt fortes sense necessitat de fer canvis en les divisions territorials. I que hi ha molts exemples que podríem aduir.

Però jo diria que no és exactament la divisió territorial el que ens assenyalava el caràcter d'un país, sinó la voluntat política que hi hagi en aquest país allò que l'expressa.

Malgrat que avui tot està interrelacionat crec que d'alguna manera encara gaudim d'una certa independència i que, pel que fa a la divisió territorial, podem aïllar-la d'un context determinat. El que resulta interessant de saber, però, no és solament el contingut, sinó la forma que es vol donar en cada divi-

sió territorial a cada unitat, a cada entitat.

Quan parlem d'«administració pública», a què ens referim? De quina «administració pública» parlem? De quins nivells de l'«administració pública»? això em preocupa. Què hem de fer? una divisió territorial que serveixi a la Generalitat per governar? Si considerem aquest aspecte: que la Generalitat governi i que se suprimeixin les províncies, no ens hem d'enganyar: les tornarem a inventar! Ens inventarem unes entitats territorials que anomenarem com voldrem, però que serviran per a l'exercici del poder, per a l'exercici, com diuen ara, de «l'administració perifèrica de la Generalitat». I això són les províncies! I si no les fem i anem de cara a fer de Catalunya una sola unitat, aleshores el que farem serà enfortir les tendències innates del poder d'abusar del poder mateix. O sigui, dit en d'altres paraules, anirem a estructurar un desenvolupament extraordinari del centralisme. No dic del centralisme de Barcelona, sinó del centralisme del poder de la Generalitat. I que consti que potser això no estaria del tot malament, en uns moments de reconstrucció nacional i de crisi, en què no sabem què pot passar.

L'Estatut ens deixa obert el problema de saber què volem dir quan parlem de «comarques», que és la qüestió que m'interessa. «Comarca» vol dir «àmbit d'administració local»? I quin és aquest àmbit d'«administració local»? Potser un àmbit en què dins de cadascun s'ha de tendir vers el centralisme d'una capital, accentuant allò de «la macrocefàlia comarcal» de què parla Josep Iglésias, avui no present? El que ens hauria de centrar és saber per a què serveix aquest àmbit: si per a l'administració perifèrica o per a l'administració local. I aleshores el problema que es planteja és doble i força diferent. La Constitució ens diu que hi ha les províncies: el que fóra ideal és que a Catalunya ens arribéssim a posar d'acord amb uns organismes d'administració perifèrica de la Generalitat i poguéssim demanar al Govern de Madrid que mirés d'adaptar la seva administració perifèrica a la de la Generalitat per tal d'evitar que no hi hagi quatre províncies d'una administració, cinc de l'altra, que tot plegat seria motiu de més confusió.

I en el que fa referència a les comarques —que imposa l'Estatut, encara que no diu quines— jo diria que el primer que cal fer és analitzar la realitat territorial actual de Catalunya. Veuríem que qualsevol solució ha de passar per l'enfortiment dels municipis, per tal de poder augmentar la seva autonomia, única garantia que la divisió terri-

torial sigui acceptada i sigui superadora de les dificultats que la visió «tradicional» no havia pogut solucionar.

MANUEL RIBAS PIERA: A mi, el sistema anglès de la «Royal Commission» m'agrada molt. Encara que en Lluch i en Nel·lo ens hagin fet aquest dos volums de síntesi, estaria molt bé acudir-hi perquè una «Royal Commission» a la catalana en lloc de reunir-se durant dos anys, només cobraria del pressupost durant uns quatre mesos, els necessaris per pair la documentació, sintetitzar-la i fer-ne una proposta. Perquè, és clar, no n'hi ha prou que hi hagi aquests dos volums tan seriosos. El que cal és que en pugui sortir una línia més o menys acceptable per a tothom; però que hi sigui. Aleshores aquesta feina de cercar una línia general jo l'encarregaria a la versió nostrada de la «Royal Commission», una barreja de polítics i entesos que anessin rumiant de quina manera es pot fer o establir uns principis generals; la línia de què parlava fa un moment.

LLUÍS CASASSAS: En aquest sentit jo diria que s'ha de crear una «Royal Commission» o «Comtal Comissió», si voleu. En definitiva, una comissió en la qual participin tècnics i polítics, i, si pot ser, d'aquests darrers els menys possibles.

Estic per dir que els polítics el que haurien de fer és una llei marc: haurien de dir per consens què entenen ells que ha de ser una comarca. I després demanar als tècnics (geògrafs, urbanistes, economistes, sociòlegs, etc.) que facin una proposta en un termini de temps curt i que hi hagi el compromís, per part dels polítics, d'acceptar-la. Paral·lelament, caldria promoure en els tècnics de l'administració central i en els de la resta de comunitats autònòmiques, les mateixes inquietuds que tenim nosaltres. Pensem, per exemple, en la proposta de comarcalització d'Andalusia que és extraordinària; pensem, també, en les més solvents que ja han estat fetes a hores d'ara en altres indrets. I tots plegats, sensibilitzats entorn d'aquestes qüestions, fer pressió damunt el govern de Madrid per convèncer-lo que el que cal fer entre tots és un model nou de l'Estat espanyol. No sols de Catalunya, sinó de tot l'Estat espanyol, perquè sinó, ací sempre estarem subjectes al primer cop que vingui, en forma de cop de sabre, o en forma d'interpretació estrafofària dels textos legals.

JOSEP MIR: En primer lloc caldria que hi hagués una definició dels grans trets generals a nivell polític del model pel qual es vol optar. I això no necessàriament ha de ser una llei. Pot ser simplement un pacte institucional entre les forces polítiques majoritàries a Catalunya.

Aquest pacte des del meu punt de vista ens hauria de dir quins són els diferents nivells d'administració territorial de govern que cal dibuixar, quines les funcions generals que haurien de fer cadascun d'aquests nivells i el tractament que, en general, se'ls donaria. És a dir el que cal és anar a fer un marc general d'actuació. I això purament per saber si estem treballant per anar a fer 100 comarques o 100 municipalies i unes divisions superiors; o bé tot el contrari: si estem treballant per dibuixar un mapa d'un miler d'ajuntaments i d'una cinquantena de comarques. D'altra banda, aquesta primera decisió política també ens hauria de dir quina és la característica general de cada un dels nivells. Jo penso, i ara expresso una opinió ben personal, que el millor fóra que la futura divisió territorial es fonamentés en dos nivells d'Administració local, municipis i comarques, i després una divisió en demarcacions o com se'n vulguin dir, en regions o vegueries, la funcionalitat de les quals seria per l'organització del govern de la Generalitat.

Una vegada coneguéssim el model general que les forces polítiques majoritàries vulguin que tingui la divisió territorial, hi ha una sèrie de tasques a fer que, probablement, el millor seria que les dirigís aquesta comissió que ja ha sortit a les dues anteriors intervencions. I aquestes tasques per mi són: clarificar el mapa municipal i, simultàniament, en aquesta tasca, dur a terme una enquesta. Una enquesta de voluntat. Una enquesta d'una sola pregunta: «voleu ser municipi o no?», «a quin municipi pertanyeu», o, «com veieu aquest tema?». Una pregunta, en definitiva, d'anar a buscar allò que pensa la gent.

Penso que una vegada el Parlament de Catalunya aprovi la llei d'organització territorial, una qüestió que convindria tenir present ja des d'ara és que no necessàriament s'ha d'aplicar en conjunt i de manera immediata. Hi ha comarques que poden tenir molt clar que es posaran a treballar de seguida i d'altres on aquesta possibilitat no es vegi per enlloc. En definitiva potser el que ens cal és que hi hagi una llei que ens digui quines són les comarques i aleshores, potser moltes d'aquestes comarques, estaran vint anys sense fer ni canviar res. I penso que s'hauria de permetre.

Panoràmica general de la taula rodona celebrada al Saló de Mapes del Palau de la Generalitat.

CARLES CARRERAS: Quines serien des d'ara mateix les passes adequades? Què cal fer? Bé, primer que res he de dir que jo no em sento convocat a respondre aquesta pregunta perquè no sóc un polític i no ho vull ésser. En una enquesta que vàrem fer a tots els caps de llista en les eleccions a l'últim Parlament de Catalunya els vàrem preguntar moltes qüestions entorn d'aquest tema de la divisió territorial; excepte el senyor Eduard Bueno de Coalició Popular i el senyor Heribert Barre- ra d'Esquerra Republicana, tots van dir que la qüestió territorial seria priorità- ria a la nova legislatura. Per tant, si hom sap llegir i entendre, el que cal fer per ser coherents amb el que deien du- rant la campanya és que s'hi posin a treballar.

Hom ha parlat també d'una «Royal Comission». A mi em sembla bé que hi hagi alguna mena de comissió, però no pas una «Royal Comission». I no perquè més o menys em senti republicà, sinó per assenyalar un element diferencial que em sembla molt important: Catalu- nya no és Anglaterra. I això, no cal dir- ho, em sembla importantíssim.

Sovint he dit, i no em fa res de repe- tir-ho, que cas que hom cregui necessà- ria una comissió, aquesta ha d'ésser absolutament meritòria, no ha de co- brar per fer aquesta tasca. Perquè, en cas contrari, el que succeirà és que es- devindrà un «consulting», quant a la feina trobo que ja la tenim feta. Si anem pel camí dels «consultings» podem tro- bar-nos cada any amb un diagnòstic di- ferent sobre el país. I no em penso que aquesta sigui una bona solució.

La qüestió és en mans del Parlament de Catalunya; aquests senyors tenen prou material ja de l'anterior legisla- tura, més tot el que s'ha publicat i, per tant, a ells els toca de decidir si volen començar de socarrel una nova divisió territorial. En cas contrari, només po- den recollir el tema que és més o menys a l'ambient quan hom parla de les co- marques a l'Estatut i quan hom parla de divisió territorial: fer una adaptació d'allò que seria el menys conflictiu i el més ràpid: la divisió de Pau Vila.

Són ells, els polítics, en tot cas, els qui han de decidir quina de les dues possibilitats trien. Mentre no es deci- deixen, sembla que podria haver-hi una comissió més o menys assessora. A mi em fa l'efecte, però, que són els polítics, repeteixo, i concretament els nostres parlamentaris del Parc de la Ciutadella, els qui han de fer les primeres passes.

LLUIS CASASSAS. Geògraf.

CARLES CARRERAS. Geògraf.

JOSEP MIR. Jurista.

MANUEL RIBAS. Arquitecte-urbanista.